

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.19 (3331) ●

● ЧАЦВЕР, 23 МАЯ, 2013

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Тры таварышы
Прайшоўшы праз Афганістан, былыя воіны-інтэрнацыяналісты ўшаноўваюць памяць пра баявых сяброў на Дзень Перамогі ў Мінску, Маскве, Кіеве **Стар. 2**

Прывітанне з Палесся
Стар. 3

Яркія галасы ў казахстанскім хоры
Нашы суайчыннікі прыгожа і таленавіта прадставілі культуру Бацькаўшчыны на Фэстывалі нацыянальных цэнтраў у Астане **Стар. 4**

Тысячы кіламетраў добрасуседства

Пасол Беларусі ва Украіне Валянцін Вялічка даўно сябруе з украінцамі і актыўна падтрымлівае дзейнасць суполак суайчыннікаў у братняй краіне

Іван і Валянціна Ждановічы

Плануючы на пачатак мая камандзіроўку ва Украіну, сустрэчы з суайчыннікамі ў Кіеве і на Харкаўшчыне, мы звязаліся і з беларускім Пасольствам. Валянцін Уладзіміравіч Вялічка ахвотна адгукнуўся на прапанову аб сустрэчы. А наконт папярэдне даслаўных пытанняў яго памочнікі казалі: спадар Пасол можа гутарыць па іх і без асаблівай падрыхтоўкі — бо ў курсе ўсіх спраў. “Я пытаўся ніякіх не баюся — а вось з адказамі на іх дыпламаты трэба быць асцярожным!” — жартаваў ён, частуючы нас смачнай “асаблівай пасольскай кавай”, а сам — прыгубліваў чай з прыгожай філіжанкі.

Склад “журналісцкага дэсанта” ў нас беларуска-ўкраінскі, як зрэшты, і наша сям’я. Прыадкрыем сакрэт: у свой час, летам 1996-га, мы, абыходзячы Беларусь, адмералі крокамі больш за тысячу кіламетраў уздоўж усёй беларуска-ўкраінскай мяжы. Нават перасякалі яе, ішлі і па ўкраінскай тэрыторыі: палескую дарогу ж,

збудаваную раней, не перанясеш і не перасунеш. І што важна: анідзе ніхто ў памежжы слова дрэннага не сказаў пра ўкраінцаў. Хіба, без таго, лёгкія жарты ці анекдоты пра іх чулі. Ды і самі ўкраінцы — народ адкрыты, гасцінны і вясёлы. Больш таго: у 1997-м мы ўжо прадпрымалі спробу яшчэ бліжэй паяднаць падзеленыя дзяржмежамі народы і пешшу здзейснілі цікавую вандроўку з Гомеля ў Кіеў. Праз Прыпяць, Чарнобыль, праўда, нас правезлі тады ў спецыяльнай машыне. Сёлета ўкраінцы, даведаўшыся пра тую “пешаходную падзвігі” суайчынніцы, з Валянціна хочучь нацыянальную рэкард-сменку зрабіць. Аднак скарб гэты — ужо найперш наш, беларускі, мы суседзям яго не аддадзім!

З намі салідарны і Пасол Валянцін Уладзіміравіч Вялічка, чалавек багатага жыццёвага досведу, з праніклівым позіркам, вострай думкай і добрым гумарам. Пачынаючы размову, ён заўважыў, што ўсё лепшае краіна адпраўляе на экспарт — тое ж тычыцца і дыпламатаў. Сам спадар Пасол займае ганаровую пасаду ў яго

ж стараннямі рэканструяваным чатырохпавярховым асабняку па вуліцы Міхайлы Кацюбінскага, дом 3 з 2001 года. З яго ж ініцыятывы ля будынка пасольства пазалетась паўстаў і прыгожы помнік нашаму пісьменніку-класіку Уладзіміру Караткевічу, які вучыўся ў знакамітым, чырвонага колеру Кіеўскім універсітэце. А потым некаторы час і працаваў на Кіеўшчыне настаўнікам.

Наш візавы выбраў дыпламатычную ніву дзейнасці, ужо маючы за плячыма дыпламы салідных ленаградскіх і маскоўскіх вуну, стаўшы кандыдатам эканамічных навук, адолеўшы ўсе ступені ранейшага кар’ернага росту праз камсамол, саветы да сакратара Гомельскага абкама партыі. Быў паслом у Латвіі, Фінляндыі, пасла і міністрам па справах СНД, і першым намеснікам міністра замежных спраў Рэспублікі Беларусь. Але, пэўна, найбольш поўна раскрыўся яго адметны талент у братняй Украіне. “Усё ж маё свядомае жыццё, пасля Ленаградскага тэхналагічнага ўніверсітэта, прайшло на Гомель-

Валянцін Вялічка з калегамі і гасцямі беларускага Пасольства ў Кіеве

шчыне, — удакладняў ён. — Родам з Валожыншчыны, жылі мы ў Ракаве — а лёс прывёў бліжэй да Украіны. І колькі помню — мы, гомельскія ўпраўленцы, увесь час з суседзямі-ўкраінцамі кантактавалі, сябравалі. Пра тое адзінства рэгіянальнае быў такі анекдот у савецкі час. У Чарнігаўскую вобласць тэлефануюць з Кіева: чаму

не сеце? Дык мы ж на поўначы, заўважаюць адказныя таварышы. “А чаму гамяльчане ўжо сеюць?” — “Та яны ж на поўдні!”

Яркім увасабленнем таго моцнага сяброўства застаецца Манумент дружбы на мяжы трох краін: Беларусі, Украіны і Расіі, абласцей Гомельскай, Чарнігаўскай і Бранскай. → **Стар. 2**

СУРОДЗІЧЫ

Вандроўка ў Брусель

У свой час, помніцца, Янка Купала казаў, што родная песня і роднае слова — калі разумець іх як духоўны набытак і мастацкі скарб нацыі — дапамогуць хутчэй вывесці Бацькаўшчыну да блізкіх і далёкіх суседзяў, каб у свеце яе зналі і шанавалі, паважалі як роўную сярод роўных. З любоўю і пашанай ставяцца да фальклорнай спадчыны беларусы ў розных краінах, у тым ліку і нашы суродзічы з Польшчы. Песні родныя спяваюць, вялікія конкурсы ладзяць, народныя традыцыі зберагаюць.

А хто сам цікавы — да таго і цікавасць ёсць. Нядаўна некалькі дзён бе-

ларуская песня гучала ў Еўрапарламенце ў Бруселі. Прывезлі і прэзэнтавалі яе беларусы з Польшчы. Гэта фальклорныя гурты з Гайнаўшчыны на Падляшшы: “Жаваранкі” з Махнатага, “Нараўчанкі” з Нараўкі ды “Чыжыяне” з Чыжоў — усімі калектывамі кіруе Пётр Скепка. Артыстаў запрасіў пасланнік у Еўрапарламенце Ян Каліноўскі. У складзе дэлегацыі былі прадстаўнікі Гайнаўскага ды мясцовага самакіравання. Дарэчы, Таварыства “Радзіма” і самакіраванне Нараўкі — дзелавыя партнёры, летась мы падпісалі Дэкларацыю аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, спорту,

Беларускія гурты з Польшчы ў Бруселі

адукацыі. Цяпер ладзяцца творчыя сустрэчы, прэзентацыі як у Беларусі, так і ў Польшчы, актывізуецца абмен паміж школамі.

Вернемся ў Еўрапарламент, дзе асобна прэзента-

валіся песні з рэгіёну польска-беларускага памежжа. У прыгожых беларускіх строях, якія пры садзеянні нашага таварыства шыліся на мінскай вытворчасці “Эладэя”, артысты зачаравалі

ўсіх, выклікалі захапленне людзей з розных краін. Для еўрапарламентцаў сапраўдным адкрыццём было: такія каштоўныя культурныя скарбы ёсць на Падляшшы!

У знак удзячнасці за запрашэнне ў Брусель спадару Каліноўскаму артысты падаравалі каравай на беларускім ручніку, кашулю-вышыванку з беларускім арнамантам.

Пасля паездкі ў Брусель нашы суродзічы яшчэ глыбей зразумелі, што роднае, сваё трэба і шанаваць, і вывучаць — гэта тычыцца мовы, традыцый, песняў. І варта несці сваю культуру па свеце, жывіць яе талентамі не толькі ў сваім

асяроддзі, але і ў далёкім замежжы. Кіраўнік калектываў Пётр Скепка кажа: “Мы робім усё магчымае, каб зберагчы дзівосныя беларускія мастацкія скарбы для нашчадкаў, каб як мага больш людзей знаёміліся з багатай самабытнай культурай жыхароў Падляшскага рэгіёна. Мы за тое, каб нашыя песні развівалі ў людзей здаровы эстэтычны густ! Рэпертуар гуртоў ахоплівае многія віды музычна-песенных набыткаў, і мы з радасцю дзелімся імі як у Польшчы, так і ў іншых краінах”.

Галіна Навіцкая, каардынатар праектаў Таварыства “Радзіма”

Тысячы кіламетраў добраасуседства

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Там і цяпер пад патранатам губернатораў праходзяць сустрэчы ў Дзень моладзі, шмат людзей збіраецца. Легась, раскасаў Пасол, якога запрашаюць на святы ўжо як ганаровага гасця, было каля 70 тысяч! Там, як і ў савецкі час, усё душэўна, хораша, бесканфліктна. Афармляюцца розныя падворкі, выстаўляюць свае працы народныя майстры, мастакі. Адзін да аднаго людзі ходзяць у гасці. Добрая традыцыя! Дарэчы, ва ўкраінскай вёсцы Сянькоўка можа рэалізавацца ідэя: 1025-годдзе праваслаўя адзначыць пачатак будаўніцтва храма.

Па-ранейшаму сябруюць цяпер Гомельшчына з Чарнігаўшчынай, а Брэстчына — з Валынню: паміж абласцямі ладзяцца кірмашы, эканамічныя форумы, ёсць абмен дэлегацыямі спецыялістаў.

Нямала ўвагі ў сваёй дзейнасці Пасол надае і ўмацаванню беларускай дыяспары ва Украіне. Ён згадаў, як нядаўна праводзіліся Дні культуры Беларусі ў Харкаве, дзе пасольства арандавала пад урачыстасць оперны тэатр. “У зале былі ў асноўным нашы суайчыннікі, прычым больш чым сярэдняга ўзросту, а пачынаеш размаўляць з імі па-беларуску — яны такія задаволеныя! — усміхаецца наш субяседнік. — Хаця ім размаўляць па-нашаму ўжо даволі цяжка, кожнае слова ўспамінаць трэба. І я раблю такое параўнанне: як аскепкі разбітага лустэрка разляцеліся па ўсім пакоі

Сапраўдны дыпламат умее і паспрачацца, і пажартаваць

— так і беларусы па розных краінах. У кожнага свой лёс, розныя шляхі туды вялі. Там ужо іх сем’і, сябры, справа жыцця... І ўсё ж кожны памятае Бацькаўшчыну, свае карані родавыя. У Харкаве ў асноўным нашы суайчыннікі — гэта ваенныя, інжынерна-тэхнічныя работнікі. Там моцная, жыццязольная, актыўная беларуская суполка”.

Шмат беларусаў, па словах Пасла, і на Львоўшчыне, дзе на заходніх рубяжах СССР былі буйныя ваенныя гарнізоны. Афіцэры-беларусы там многія і засталіся: так лёс распарадзіўся. “І яны ўдзячныя Бацькаўшчыне за тое, што ўдзяляем мы ім шмат увагі, — прадоўжыў Пасол. — Актыўную беларускую абшчыну ў Львоўскай вобласці ўзначаль-

вае Сяргей Уладзіміравіч Кулікоў, вельмі паважаны чалавек, генерал. Шмат робіць на карысць беларускай справы і наш ганаровы консул Ігар Іванавіч Драцяк — на энтузіязме, як кажуць, але падтрымлівае дыяспару. Там выпускаецца газета “Весткі з Беларусі”, працуе нядзельная школа, аказваецца практычная дапамога суайчыннікам. Ёсць і добры хор, з беларускімі песнямі ў рэпертуары. Для дзяцей, якія выязджаюць на адпачынак у “Зубраня” на Нарач ды ў іншыя беларускія лагеры, суайчыннікі арганізуюць аўтобусы. Летась самадзейных артыстаў-беларусаў з Львова запрасілі з канцэртаў у Слуцк, яны спыніліся па дарозе і ў Баранавічах — там выступалі, сустракаліся з людзьмі, начавалі”.

БРАТЫ ПА ЗБРОІ

Тры таварышы

Прайшоўшы праз Афганістан, былыя воіны-інтэрнацыяналісты ўшаноўваюць памяць пра баявых сяброў на Дзень Перамогі ў Мінску, Маскве, Кіеве

Яўген Дарэнскі

Яны стаялі каля каменя з надпісам “Кандагар” на мінскім “Востраве слёз”, і адразу было цяжка зразумець: хто яны? Гэтыя хлопцы не носяць ордэнаў і медалёў — не хочуць прыцягваць да сябе ўвагу... Хоць усе і ўшанаваны ўзнагародамі за мужнасць.

— Ну... за пацаноў, — падаў голас Сяргей Анціпаў.

— Так... За 21 красавіка... — дадаў Ігар Селязнёў.

— А гэта ж і я павінен быў у той дзень ляцець на вайну, — цяжка ўздыхнуў Саша Яцук. — Але камандзір групы пакінуў на падстрахоўцы...

21 красавіка 1987 года — “чорны дзень” у гісторыі кандагарскага спецназа. Уранні дзве яго групы выляталі на баявое заданне ў адзін з памежных з Пакістанам раёнаў, дзе практычна не ступала нага тагачаснай афганскай улады. Раён кішэў маджахедамі, нібы Саргасва мора акуламі. Там у іх быў магутны ўмацаваны раён з сістэмай супрацьпаветранай абароны, склады са зброяй, шпіталь, навучальныя лагеры. І пасылаць у тое логава сярод бе-

лага дня спецназаўцаў? Гэта ж самазайства! Пра тое камандзір атрада маёр Бохан шчыра казаў генералу Варэнікаву. Па задуме ж самога генерала атрад павінен быў дзёрзка высаджыцца на галовы ворагам, захапіць узлётна-пасадачную паласу і ўтрымліваць яе да таго часу, пакуль з Кабула ў гэты раён будзе дастаўлена харчовая дапамога для мясцовага насельніцтва. Маёр Бохан, парушаючы субардынацыю, ды і рызыкуючы кар’ерай, прырэчыў старому генералу, удзельніку Вялікай Айчыннай вайны, даказваючы: спецназ галоўнага разведупраўлення Генштаба прызначаны зусім для іншых мэтаў і задач. І што сама задума генерала — чыстае вар’яцтва, што мы проста складзем галовы на той узлётна-пасадачнай паласе... І дзеля чаго? Дзеля прапагандысцкай акцыі: маўляў, народная ўлада памятае і любіць мясцовае насельніцтва.

Амаль два месяцы камандзіру атрада ўдавалася адкладаць дату пачатку аперацыі. Урашце штаб арміі прыслаў загад, і 21 красавіка першыя два верталёты са спецназаўцамі на борце ўзняліся ў перадранішняе афганскае неба.

Ля помніка Янку Купалу ў Мінску

Верталёты толькі набралі вышыню, як з “зялёнкі” маджахеды па іх ударылі з кулямётаў. Адна куля трапіла ў запасны бак з палівам, што ў салоне верталёта, і фантан

Як лічыць Валянцін Вялічка, вельмі шмат у рабоце супалак залежыць ад іх лідараў. Цяпер сярод дзясяткаў тысяч нашых суайчыннікаў ва Украіне пераважаюць людзі сталага веку. Моладзі менш, але для тых, хто жадае далучыцца да беларускай культуры, ёсць такая магчымасць у Кіеўскім дзяржуніверсітэце. Там у Інстытуце філалогіі ўзмоцнена вывучаюць беларускую мову, створаны Цэнтр беларускай мовы і культуры. “Мы памяшканне, аўдыторыю, цалкам самі адрамантавалі, — ганарыцца пасол. — Рабілі, як гаворыцца, ад нуля: мэбля, кнігі, паставілі кампутары, іншае абсталяванне. Там добры конкурс, вучыцца ўжо 28, сёлета прыйдзе яшчэ 8 чалавек. Студэнты разам з украінскай, англійскай вывучаюць і беларускую мову. Ёсць з БДУ абмен выкладчыкамі, стажыроўкі. Я лічу, што гэта добры падмурак для развіцця далейшых навуковых, культурных кантактаў паміж нашымі краінамі. Гэта — у дадатак да таго, што ў кожнай вобласці Украіны ёсць беларускія суполкі, з розным узроўнем грамадскай актыўнасці”.

Пашыраны тэкст паводле амаль двухгадзіннай размовы з Паслом Беларусі ва Украіне Валянцінам Вялічкам рыхтуем у часопіс “Беларусь. Belarus”. З часам раскажам і пра іншыя сустрэчы на блізкай і роднай нам украінскай зямлі: з беларусамі Кіева, з мястэчка Вільча, пераселенымі з прычарнобыльскага рэгіёна на Харкаўшчыну.

Легенда і рэальнасць дзеда Талаша

Іван Іванаў

Цікавыя імпрэзы да Дня Перамогі ладзіліся ў Коласаўскім музеі

У Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адметна святкавалі сёлета Дзень Перамогі. Там прайшла прэзентацыя кнігі Міколы Жыгоцкага “Якуб Колас і легендарны дзед Талаш”, адкрылася выстава ў гонар Перамогі і 70-годдзя паэмы “Суд у лесе”. Коласаўцы арганізавалі творчыя сустрэчы з Міколам Жыгоцкім, дзяцінства якога прыйшлося на ваенны час. Мікола Рыгоравіч — аўтар кніг пра Якуба Коласа, коласаўскія мясціны, коласаўскіх герояў, у прыватнасці, партызана-палешука дзеда Талаша. Спадар Мікола звыш паўстагоддзя адпрацаваў у музеі, шмат зрабіў для развіцця коласазнаўства. На гэты раз ён прэзентаваў новую сваю кнігу — пра жыццё і дзейнасць як самога Якуба Коласа, так і “двойчы партызана” (бо удзельнічаў у двух войнах) Васіля Талаша. Яго ўсе добра ведаюць як дзеда Талаша з коласаўскай аповесці “Дрыгва”. У кнізе разглядаецца публіцыстыка, паэзія песьняра ваеннага часу. Пададзены каштоўныя архіўныя дакументы, лісты, дапоўненыя аповедамі тых людзей, што ведалі Якуба Коласа і партызана Васіля Ісаевіча ў гады Вялікай Айчыннай.

Да 70-х угодкаў публікацыі паэмы “Суд у лесе” падрыхтавана выстаўка з фондаў музея: прадстаўлены рукапісы паэмы, кнігі з дарчымі надпісамі Якуба Коласа сябрам і знаёмым, розныя выданні твора.

Кліча да сябе Айчына

Суайчыннікі розных пакаленняў з Кургана будуць удзельнічаць ва ўрачыстасцях з нагоды Дня Незалежнасці на зямлі продкаў

Прыгожая наша краіна ў любую пару года, а найбольш святочная і ўрачыстая — на пачатку ліпеня. “У нас з’явілася добрая магчымасць наведаць Беларусь з 22 чэрвеня па 5 ліпеня, — паведаміла ў рэдакцыю з расійскага Кургана старшыня Нацыянальнага культурнага цэнтра беларусаў Заураля “Бацькаўшчына” Людміла Урванцава. — Ужо і білеты набылі. Адправімся ў вандрожку разам з дачкой, якая ў мяне педагог-харэограф, і 16-гадовым унукам — ён спартсмен, футбаліст”.

Суайчыннікі спланавалі час так, каб набыцца ў Мінску, наведаць Рэспубліканскі дом народнай творчасці, сустрэцца з удзельнікамі фальклорных, этнаграфічных гуртоў Мінска і Барысава. Ім хочацца таксама паглядзець майстэрні рамёстваў, ткацтва, вышывання. Людміла спадзяецца “зрабіць падборку матэрыялаў для фальклорна-этнаграфічнага гурта “Русіны”, створанага ў Кургане”. Вельмі важна для яе паўдзельнічаць і ў святкаванні Дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: бацька Людмілы Урванцавай ваяваў з ворагам на адным з беларускіх франтоў.

ЛІСТ З ГЛЫБІНКІ

Прывітанне з Палесся

Паважаныя сябры! Я з цікавасцю чытаю ў інтэрнэце вашу газету. Можа, падумала, землякам у замежжы будзе цікавая і мая творчасць? Дасылаю вершы, невялікія абразкі пра вясковасць жыццё-быццё. Але спачатку крыху пра сябе. Я з 1960 года, з вёскі Мачуль Столінскага раёна, тут і працую настаўніцай, а бацькі, Вітун Сідар Аляксеевіч і Фядосся Піліпаўна, жывуць на суседняй вуліцы. Дарэчы, маці мая, у дзявоцтве Супрунчык, з аднаго роду з народным майстрам, скульптарам-разьбяраром па дрэве Іванам Супрунчыкам з вёскі Цераблчы.

Бацькі мае, простыя сяляне, вайну перажылі, закончылі толькі па чатыры класы школы. Колькі памятаю, яны бралі ў мясцовай бібліятэцы кнігі і чыталі. Любоў да чытання перадалася і мне. Вучылася добра, у дзесяцігадовым узросце пачала пісаць вершы. Некаторыя друкаваліся ў часопісе “Бярозка”, райгазете “Навіны Палесся”, газете “Піянер Беларусі”. Адзін з вершаў, “Ранак”, увайшоў у зборнік “Давер”. Ужо і не памятаю, чаго мяне паднялі гэтак рана. Можа, пасвіць кароў, а можа ісці ў чарніцы... Памятаю зачараванне і здзіўленне прыгажосцю рانیцы. Вось і выдыхнуўся верш: “Ранак пахне росамі, / Туманамі, мятаю, / Белымі бярозамі / Па-над роднай хатаю, / Поўніцца чароўнаю / Музыкай птушынаю... / Хіба ёсць што роўнае / Ранку над Радзімаю?”

Пасля школы — вучоба ў Магілёўскім педвучылішчы, закончыла Магілёўскі педінстытут. З 79-га па 83-ці працавала настаўніцай у Клімавіцкім раёне, многа друкавалася ў мясцовай

газете. Пасля вяртання ў родную вёску настаўнічаю ў Мачульскай школе. Яна беларускамоўная, але ў нас большасць вяскоўцаў гаворыць на дыялекце. Вучні мае ў пачатковых класах спрабуюць пісаць вершы, а пасля пакідаюць. Адна мая вучаніца працуе журналісткай у Пінску. Вёска на беразе ракі Моўсты, якую яшчэ тут называюць: рака Льва. Раней кожную вясну яна разлівалася, да школы нас вазілі “дубамі”-лодкамі. А яшчэ, напэўна, многія чулі пра Альшаны, агурковую сталіцу, наша вёска ад іх за сем кіламетраў і таксама “агурковая”. Жывуць у нас людзі добрыя, адчуваюцца на чужую бяду. У вёсцы будзеца невялікая царква

за сродкі, сабраныя вяскоўцамі, жыхарамі суседніх вёсак. У час вайны вёска была спалена. Пра тое мае невялікае апавяданне, паводле ўспамінаў мамы.

Дасылаю і здымак свой з унучкай Анастасіяй. Ёй цяпер, праўда, ужо 8 гадоў,

яна займаецца музыкай, фотасправай, маляваннем, вучыцца добра. Шкада, што мала бачымся, бо хоць і жывём у адным раёне, але ж да Століна ад маёй вёскі 70 кіламетраў...

З павагай — **Галіна Бабарыка**, настаўніца, Столінскі раён

Ад рэдакцыі

Шаноўная Галіна, дзякуй за ўвагу да нашага выдання! Вершы мы не друкуем, а вось невялічкія праязныя абразкі — з радасцю. Так што і нашых землякоў з замежжя запрашаем пісаць у падобныя стылі: ярка і коратка. Дасылайце ўспаміны пра сваё беларускае маленства, цікавыя гісторыі роду, пажаданна — на электронны адрас рэдакцыі. Не пакінем вашы допісы без увагі. Выпісаная вамі, Галіна, успаміны мамы пра вайну змяшчаем у знак памяці пра вызваленне Бацькаўшчыны ад гітлераўскіх захопнікаў.

Галіна Бабарыка з унучкай Анастасіяй

Галоўнае — жывыя...

З успамінаў маёй матулі

Вайна... Пачатак яе Хадоська не памятала. Можа, з-за таго, што была яшчэ малая. Ды і ў той час не было ў вёсцы радыё, і сама вёска — далёка ад важных шляхоў. Хата Хадоськіна стаяла на высокім беразе ракі. Побач жыла сям’я яўрэйкі Розы, такіх сям’яў у вёсцы было некалькі. І вось яны знікаюць, іх некуды забіраюць. Куды? Дзеці чуюць, як дарослыя гавораць, што іх забілі. За што? Яны ж нікому нічога дрэннага не рабілі, наадварот... Вунь Роза шыла пад заказ адзенне і брала нядорага. Адночы ноччу да іх прыйшоў нейкі стары чалавек. Відаць, знаёмы дзядулі. Хадоська чула: прасіў яго пераправіць на хутар. Памаўчаўшы, дзед пачаў збірацца. Чуваць было, як сапхнулі з берага лодку. Дзядуля вярнуўся пад раницу. За снаданнем сказаў: “Хаця б хто не данёс...” Хадоська зразумела, што дзядуля ратаваў яўрэя.

Адночы ў нядзелю дзядуля з суседскім Васілём пасвілі за вёскаю кароў. Кожны сваіх, а каб весялей было, трымаліся разам. Раптам па-

чулі нейкія гукі з боку вёскі. Васіль, узлезшы на дубок, убачыў: авечкі, якія звычайна спакойна хадзілі па зарэчанскім беразе, кідаліся ўроссып. Васіль выказаў меркаванне: авечак паліцаі страляюць. Але праз пэўны час дзеці ўбачылі ўзброеных людзей, якія падаліся ў бок лесу. А ў вёсцы чуваць была страляніна. Малыя пастухі доўга трымалі кароў на пашы, а як зусім сцягнула, пусцілі стагак. Дома Хадоська даведлася праўду. Партизаны у вялікай хаце сабралі сход. Людзей было многа. Пайшла туды і маці Хадоські з дзецьмі, а бацька займаўся сваімі справамі. Ён і пабачыў верхніцаў, якія паварочвалі на іхнюю вуліцу. Нехта данёс?... Як вихор ён уляцеў у хату, на сход, закрычаў: “Сядзіш тут! Зараз пастрэляюць!” Найперш жонцы крычаў, але на вуліцу рванулі ўсе... Сям’я не паспела дабежы да сваёй хаты, сталі ў лагчыны. А тут паліцаі: “Дзе партызаны?” А хто ж іх ведае... Вось так не загінуў ніхто з удзельнікаў сходу.

Потым жылі ў вёсцы нямецкія салдаты. У хаце Хадоські кватара-

валі, мабыць, афіцэры. На вялікім лісце адзін з іх хораша намалюваў старэйшую сястру Наталку, як яна калыхала малога браціка. Затым у хаце жылі ўласаўцы — гаспадароў выгналі, і сям’я жыла ў суседзяў.

Неяк бацьку разам з канём забралі немцы ў асоб. Бацька змог уцячы. Праз некаторы час прыбег з адной аглобляй і конь. Прыйшлі ў вёску каўпакоўцы, вызвалі да сябе бацьку. Сям’я рашыла: з-за таго, што быў у абызе, заб’юць. Развіталіся як з нябожчыкам. Але той вярнуўся. “Справядлівыя каўпакоўцы”, — пра тое гаварылі многія. Але тыя нядоўга былі, зноў прыйшлі немцы. Каб жыхары вёска не дапамагалі партызанам, іх рашылі выселіць. Гаспадароў хат выклікалі на сход, кожнаму далі літару. Адным “R”, іх з сям’ямі вывезлі ў Германію ў лагер, некаторыя на работу да баўэраў трапілі. Каму трапіла “O”, тых перамясцілі ў недалёкую вёску. Хадоська памятае: збіраліся ад’язджаць. Усе разгубіліся. Галоўнае ж — хата, астатняе дробязь. У садзе колькі яблык і груш, іх жа з сабой не

возьмеш. Нейкі добры немец трапіўся: пасадзіў квактуху з куранятамі ў дзежку, зняў са стала абрус, абвязаў дзежку, аддаў гаспадарам. Прывезлі сем’ю ў чужую вёску, выгрузілі. А куды падзецца? Падыходзілі мясцовыя жыхары, разбіралі.

Пражылі з людзьмі, якія сталі для іх як родныя, да канца вайны. Вярнуліся дадому — папялішча... Толькі некалькі хат у вёсцы ўцалела, у кожнай потым жылі па тры-чатыры сям’і. Трэба было будавацца. Галоўнае ж, радаваліся, — жывыя, уцалелі ў вайне.

Пасля вайны некаторыя вяскоўцы не вярнуліся з Нямецчыны: хто загінуў там, хто памёр, хто застаўся жыць за мяжой. Сям’я майго бацькі была ў Германіі, пасля вызвалення амерыканцамі згадзілася паехаць у Амерыку. Але ноччу бабуля пачала плакаць, прасіць мужа, і яны праз вокны ўцяклі з таго будынка, дзе чакалі адпраўкі. Дарэчы, і ўспаміны бацькі вельмі цікавыя, але пра тое — іншым разам.

Галіна Бабарыка

Родныя васількі заміж персідскага ўзору

Паміж Іранам і Беларуссю існуюць даўнія культурныя сувязі

Калі надаўна ў Інстытуце культуры Беларусі ладзіўся круглы стол-прэзентацыя “Беларусь — Іран: міжнародны культурны дыялог”, была густоўна аформлена і адпаведная выстава. Можна было пабачыць даследаванні па гісторыі і рэлігіязнаўстве, зборнікі іранскай прозы і паэзіі, творы жывапісу і дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Перад супрацоўнікамі і гасцямі інстытута выступіў калектыў іранскай песні і музыкі “Персія”. Вядучым госцем “круглага стала” быў саветнік Пасольства Ісламскай Рэспублікі Іран у Рэспубліцы Беларусь, кіраўнік культурнага Прадстаўніцтва пры Пасольстве Сафары Хамід. “Я вельмі рады, што знаходжуся сярод работнікаў культурнай нівы, носьбітаў ведаў у народ”, — казаў ён. Госць выказаў падзяку рэктару

інстытута за арганізацыю сустрэчы і зрабіў цікавае паведамленне пра шматвяковую гісторыю Ірана, які некалькі разоў мяняў найменне. Завочнае падарожжа, з дэманстрацыяй фільма, па землях, часткова нам вядомых па старажытнай гісторыі, доўжылася з гадзіну. Раней там была дзяржава Асірыя, пазней Парфянскае царства, землі ў складзе Арабскага халіфата, урэшце — Персія, Іран.

Беларускіх культуролагаў цікавіла, ці існуе ў Іране, дзяржаве вонкава маналітнай, мусульманскай, але ўсё ж шматнацыянальнай, міжэтнічны, міжрэлігійны і міжкультурны дыялог? Як пачуваюць сябе работнікі пасольства ў Беларусі, што іх тут здзівіла? Сафары Хамід адказаў: такі дыялог паміж 15 народнасцямі існуе. Але, вядома ж, іх прадстаўнікі свабодна га-

вораць на дзяржаўнай персідскай (фарсі) мове, паважаюць іслам. Яны адначасова добра ведаюць свае гаворкі, адзначаюць свае святы, маюць сваіх прадстаўнікоў у парламенце. “Што да асабістых уражанняў, — працягваў дыпламат, — то я маю з чым Беларусь параўнаць, бо працаваў у многіх краінах. У вас спакойна, чыста, вы людзі гасцінныя. Я рады, што знаходжуся ў Беларусі і ніколі не забуду пра яе”.

Рэктар інстытута Іван Крук падкрэсліў: беларусы здаўна ведалі пра жыхароў Ірана. Пра тое сведчаць і радкі з верша Максіма Багдановіча пра сліцкіх ткачых (у рэальнасці — ткачоў), якія, спрабуючы асвоіць майстэрства ткання, стварыць “цвяток радзімы васілька”, спачатку проста ўзнаўлялі “персідскі ўзор”. У нашых

гісторыях ёсць многа падобнага, і пра гэта варта напісаць працу, можа нават і супольную.

На сустрэчы прыводзіліся і факты такой даўняй супольнасці. Так, у інфабазе інстытута ёсць звесткі, што ў часы Івана Грознага ў маскоўскі палон трапіў адзін ураджэнец Полацка, якога потым на базары ў Астрахані прадалі персам. Але паколькі ён ведаў еўрапейскія мовы, то неўзабаве пад прозвішчам Хачы Хасрод выбіўся ў найпершыя дыпламаты азіяцкай краіны, ён нават узначальваў перамовы з Масковіяй ды заходнееўрапейскімі дзяржавамі. Каб напісаць пра яго супольную працу, засталася толькі адшукаць у былой Персіі адпаведныя архіўныя дакументы.

На “круглым stole” гаварылася, што варта шукаць у Тэге-

ране і Санкт-Пецярбургу і архіўную спадчыну іншага дыпламата — ураджэнца мястэчка Крывічы, што непадалёку ад Нарачы, польскага і беларускага паэта Аляксандра Ходзькі. Гэта ён пры цары Мікалаі I быў консулам Расійскай імперыі ў Персіі, вывучыў яе мовы, а потым, пераехаўшы ў Лондан і Парыж, адкрыў Еўропе, у тым ліку і Расіі, персідскую паэзію. Калі супольна выдаць зборнік яго твораў і перакладаў, перад намі паўстане асоба сапраўды глабальнага маштабу.

Перад развітаннем удзельнікі дамаўляліся аб наступнай сустрэчы — ужо ў іранскім культурным асяродку. Абодвум бакам ёсць што сумесна шукаць і даследаваць.

Іван Бяляцкі, Дар’я Стасюкевіч, супрацоўнікі Інстытута культуры Беларусі

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Яркія галасы ў казахстанскім хоры

Нашы суайчыннікі прыгожа і таленавіта прадставілі культуру Бацькаўшчыны на Фэстывалі нацыянальных цэнтраў у Астане

Рыхтуючыся да фэсту, мы разумеюць: многія з глядачоў ніколі не бывалі ў Беларусі, і таму па нашым выступленні будучы меркаваць пра родную нам краіну. Выраслыя прадстаўніцы як песні з народным каларытам, так і сучасныя. А яшчэ паказаць, як прыгожа гучыць вершаваная беларуская мова. Ды пачалі не з яе: наша пяцігадовая Арына Крываногова прывітала членаў журы і глядачоў па-казахску. Потым загучала і наша, беларуская мова. Гэта была кампазіцыя “Казачная зямля” — прыгожыя вершы Ніла Гілевіча і Рыгора Барадуліна пранікнёна чыталі Сафія Дзякола і яе ўнук-першакласнік Максім Калчанаў.

Далей у беларускай праграме гучала песня “Бор” на словы Янкі Купалы ў выкананні Мікалая Тумашэвіча. Думаю, у Беларусі яшчэ не чулі гэты багаты на светлыя асацыяцыі твор, бо меладычную музыку да верша класіка напісаў наш паплекнік па суполцы Дзмітрый Астаньковіч, кампазітар з беларускімі родавымі каранямі. Пра яго, дарэчы, згадвалася ў тэксце “Марыйка, дзве крыніцы і Астана”, змешчаным сёлета ў “Голасе Радзімы” 7 сакавіка. Мне вельмі падабаецца строй твора: песня выклікае ў душы шчымлівыя пачуцці аб роднай Беларусі, яе добрых людзях. Дарэчы, Дзмітрый даслаў працу “Песнярам” і беларусы Астаны спадзяюцца калі-небудзь пачуць “Бор” у іх выкананні.

Ёсць сярод сяброў суполкі “Беларусь” яшчэ адна яркая асоба: студэнтка, актывістка Беларускага цэнтра культуры і мовы Еўразійскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Мікалая Гумілёва Айгерым Кульбаева. Пад акампанемент жэтыгена — гэта казахскі

Беларусы розных пакаленняў выступаюць на сцэне ў Астане

народны інструмент, падобны да цымбалаў — дзяўчына спявала казахскія песні, а таксама беларускую “Купалінку”. І так расчуліла нашых землякоў, што некаторыя з іх выціралі слёзы. Ды і на мяне, прызнацца, нахлынулі хвалі настальгічных пачуццяў.

Далей выходзілі на сцэну іншыя выканаўцы, і ў кожным нумары была адметнасць. Аляксандр Геер, студэнт Музыкальнай акадэміі, хораша выканаў пад гітару папур з вядомых беларускіх песень. А калі Галіна Сырыца і Людміла Чахоева акапальна спявалі песню “Явар і каліна” на словы Янкі Купалы, то ўся зала сцішылася, за таіла дыханне, нібы заварожаная дзіўнымі гукамі.

І вось на сцэне красуецца ў но-

вых нацыянальных строях, якія падаравала Пасольства Беларусі ў Казахстане, наш фальклорны гурт “Вясёлка”. Пад баян, барабан, бубен ды званочкі мы выконваем песню “Звончыкі”. Зала была нашы: усім песня прыйшлася даспадобы. З ёй, дарэчы, мы выступалі і на гала-канцэрце фэсту. У фае тэатра, дзе ён праходзіў, была ўладкавана выстава прыкладнога мастацтва розных народаў. Беларусы ж прынеслі на яе вельмі дарагія нам рэчы: поцілкі, ручнікі, сурвэткі, вышыванкі, прычым зробленыя рукамі нашых бабуль ды матуль. Былі таксама карціны і дзіцячыя малюнкi тых, хто жыве ў моцным энергетычным полі суполкі “Беларусь” у Астане.

У фінале фэсту мы атрымалі

кветкі, дыпламы, падарункі, шчырыя апладысменты глядачоў. І нам так хораша ўсведамляць было, што і нашы, беларускія галасы ярка прагучалі ў вялікім, шматлікім казахстанскім хоры. Хацелася пакланіцца зямлі і людзям, ад якіх маем такую каштоўную спадчыну: роднае слова.

Дарэчы, мы ў сваёй суполцы часта ўгадваем мудрае выслоўе: “Любіш народ свой і край? То й песні яго спявай!”. Думаю, пад такім дэвізам, ці слоганам, як цяпер часам кажуць, і варта далучацца нам да беларушчыны, каб не знікнуць у свеце, як вада ў стэпе, каб жыць — з Бацькаўшчынай у сэрцах.

Тамара Батрак, мастацкі кіраўнік ансамбля “Вясёлка”, г. Астана

Вяртанне на Бацькаўшчыну

У мінскім Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва прайшла вечарына памяці Тадэвуша Рэйтана

Што вядома пра яго? Гэта наш слаўны зямляк, мужны ліцвін-беларус, што разам з сябрамі Самуэлем Корсакам і Станіславам Багушэвічам усімі сіламі бараніў гонар і межы Вялікага Княства Літоўскага. На жаль, не абараніў: гісторыкі сцвярджаюць, што пасля першага падзелу Рэчы Паспалітай Айчына страціла звыш мільёна чалавек. Тыя векапомныя падзеі адбыліся 240 год таму, на знакамітым варшаўскім сойме 1773 года. З таго часу імя Рэйтана было сімвалам непакіснага патрыятызму, сапраўднай любові да Бацькаўшчыны. Ды пасля рэвалюцыі новая ўлада палічыла шляхту варожым элементом для працоўнага народу, і былія шляхцічы прыхоўвалі нават згадкі пра паходжанне: каб не нашкодзіць сабе і родным.

Цяпер мы згадваем сваю даўнюю гісторыю, вяртаем забытыя імёны, у тым ліку і Тадэвуша Рэйтана. Бо выходзіць патрыятызм, як вядома, найлепш на прыкладзе герояў сваёй зямлі, а не замежных. У прасторнай зале музея сабраліся навукоўцы, мастакі, паэты, дзеячы культуры, якія згадвалі старонкі мінуўшчыны. Гаварылася шмат цікавага пра род Рэйтанаў, самога спадара Тадэвуша, яго родавае котлішча ў вёсцы Грушаўка, што на Ляхавіччыне, у Брэсцкай вобласці. Ладзіла ж вечарыну наша Арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана. Вечарына, выстава

Тадэвуш Рэйтан

— кнігі, фота, артыкулы — стала адной з імпрэз Міжнароднага фэсту мастацтва “ДАХ”, быў і суботнік у Грушаўцы. Так што Тадэвуш Рэйтан — вяртаецца!

Зміцер Юркевіч, сакратар Арт-суполка імя Тадэвуша Рэйтана

“Белы бусел” высокага палёту

Паэт Андрэй Скарынкін умее спаваць, спачуваць і гуляць у хакей

Яго творчы вечар у галерэі “Лабірынт” Нацыянальнай бібліятэцы вельмі ўпрыгожыла музыка: граў ансамбль скрыпачоў гімназіі-каледжа мастацтваў імя Івана Ахрэмчыка. Зрэшты, музыка даўно спадарожнічае паэту па жыцці. Ён удзельнічаў у многіх фэстах духоўных хваласпеваў, адзначаны літаратурнымі прэміямі “Залаты Купідон” за творчасць у песенным жанры. Аўтар 17 кніг і 4 музычных альбомаў, да таго ж — член Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, член-карэспандэнт Кірыла-Мяфодзьеўскай

акадэміі славянскай асветы.

На творчым вечары Андрэй, які піша па-руску, прэзентаваў зборнікі “Магтiолы” і “Последняя тетрадь”, якія выйшлі да юбілею аўтара, чытаў вершы з кніг “Чёрный аист”, “Родничок”. Творы апошняй, дарэчы, пісаў яшчэ ў дзяцінстве, а мастак Таццяна Беразенская хораша іх аформіла. Паэт расказваў пра ночныя фіалкі-магтiолы (па-беларуску: мацейкі) — як вядома, гэтыя някідкія расліны маюць адметны начны водар. Аўтар неяк паабяцаў сабе, што назаве адну з кніг у іх гонар. А кніга “Чёрный аист” вынікла з мянушкі “Белы бусел”: Андрэй Уладзіміравіч атрымаў яе ў 70-х, калі ў пiянерлагеры “Зуб-

Андрэй Скарынкін прэзентуе...

раня” выконваў на канцэртах знакамітую песню Аляксандры Пахмутавай і Мікалая Дабранравава “Беларусь”. Згадваў, як узрушыла яго вайна ў Іраку, да таго ж у той год не ўсе буслы вярнуліся з выраю ў Беларусь, і на свет з’явіліся рад-

кі: “Символ счастливого детства поруган;/ Птицы не все возвращаются с юга —/ Их отпугнула кровававая драка,/ Что завязалась под небом Ирака.../ Дётгем покрыты небесные дали,/ Белые аисты чёрными стали”.

Цяпер вядомы праект Андрэя Скарынка і яго сяброў — гэта новае гучанне знакамітай рок-опера “Курган” па паэме Янкі Купалы, у якой ён выконвае ролю Гусляра. Рок-опера адноўлена на беларускай сцэне, і не раз ужо гучала. У маі ў Мар’інай Горцы пройдзе фестываль музыкі, прысвечаны Ігару Лучанку, на юбілейным вечары маэстра прагучыць і ягоны твор, напісаны калісьці для “Песняроў”.

Рыхтуе Андрэй і свой пяты музычны альбом “Залатая струна”. Дарэчы, у ліку зорак эстрады, з якімі ён супрацоўнічае, ганаровае месца займае Іосіф Кабзон.

Адказваючы на пытанне пра сувязі з суайчыннікамі за мяжой, Андрэй нагадаў, што ў 80-х займаўся хакеем, гуляў за наваполацкі “Хімік”, каманда не раз становілася прызёрам Беларусі. У ёй быў і Алег Касціцын, сыны якога Андрэй і Сяргей — вядомыя ў хакеі, выступаюць у замежных клубах. Шмат у яго сяброў-беларусаў у Маскве, Санкт-Пецярбургу, якія звязаны з песеннай творчасцю.

Анэла Азарнская, супрацоўніца Нацыянальнай бібліятэкі